

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (Open Economy) มาโดยตลอดสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เป็นช่วงเวลาประเทศชาติกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ และประชาชนทุกระดับประสบปัญหาต่างๆ ปัญหาหนึ่งที่ประชาชนระดับรากหญ้าซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศถูกรุมเร้า คือ ปัญหาความยากจน รัฐบาลจึงได้ประกาศสงครามกับความยากจน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 เพื่อให้ประชาชนของประเทศมีงานทำ สร้างรายได้เพิ่ม สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ส่งเสริมภูมิปัญญาของท้องถิ่นและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้มีการจัดให้มีโครงการ "หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" โดยมีหลักการ พื้นฐาน 3 ประการ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนาสินค้าโดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศ และต่างประเทศด้วยระบบร้านค้า เครือข่ายและอินเทอร์เน็ต เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างมีคุณภาพ (พจนาน บุญคุ้ม, 2556, หน้า 23)

วิสาหกิจชุมชนเป็นภาคองค์กรภาคประชาชน ซึ่งเกิดจากการที่ชุมชนมีการรวมตัวกันประกอบธุรกิจในระดับรากหญ้า ไม่มีรูปแบบและไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น การสนับสนุนจึงไม่เป็นระบบ และไม่มีเอกภาพ ทำให้มีปัญหาการดำเนินงานของบางแห่งไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ บางครั้งมีการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง (สุกัญญา อธิปอนันต์, 2550, หน้า 1) วิสาหกิจชุมชนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ เกิดการพึ่งตนเอง เพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดอย่างสมดุล การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จึงเป็นการส่งเสริมการประกอบการขนาดย่อมและขนาดจิ๋วของชุมชน ซึ่งทุนชุมชนในที่นี้มีทั้งทุนที่เป็นเงินทุน ทุนที่เป็นธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนความรู้ ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นพี่เป็นน้อง จึงมีขนาด

ที่เล็กมากกว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อันเป็นผลพวงจากการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ แต่ในทางกลับกันจากวิกฤติดังกล่าว วิสาหกิจชุมชนที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงเกิดมาเพื่อเป็นเส้นทางเดินแบบย่อยส่วนของเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับประเทศ อันเป็นทางเลือกที่สำคัญในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะชนบท ที่ผสมผสานการผลิตในภาคเกษตรกรรม ภาคพาณิชยกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ (อุดมชัย อิมอุดม, 2549, หน้า 12)

ปัญหาสำคัญของวิสาหกิจชุมชนคือ การผลิตไม่ตรงตามความต้องการของตลาด เนื่องจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนขาดความรู้ในเรื่องดังกล่าว อีกทั้งไม่รู้วิธีการนำทุนภูมิปัญญาและทุนต่าง ๆ ในชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ซึ่งนั่นคือ การสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่ร่ำรวยทางวัฒนธรรมและพร้อมด้วยบุคลากรที่มีพรสวรรค์รอบด้าน เราจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการที่จะเชื่อมโยงศักยภาพเหล่านี้เข้าด้วยกัน เพื่อแปรสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นคุณค่าทางเศรษฐกิจและการพัฒนาต่อไป ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมทักษะความสามารถของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนให้ได้รับการส่งเสริมความรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้พวกเขาสามารถประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันอันเป็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน (กระทรวงมหาดไทย, 2555, หน้า 57)

วิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลานอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จัดตั้งขึ้นเป็นวิสาหกิจโดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนด้วยวิธีการแพทย์แผนไทยที่มีคุณค่าในแง่ของการรักษา การป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพ เป็นวิธีการรักษาสุขภาพที่ประหยัด และส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคงให้กับคนในชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานน้อยจะส่งผลกระทบต่อตัววิสาหกิจชุมชน ทำให้เกิดความล้มเหลวได้ เช่น การขาดความตระหนักถึงความเป็นเจ้าของโครงการ เป็นต้น การให้สมาชิกได้เข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วม เป็นสิ่งที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จ (ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี, 2556, หน้า 2) ซึ่งการแพทย์แผนไทยเป็นศาสตร์ที่อยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน คนไทยในอดีตใช้แพทย์แผนไทยในการรักษาพยาบาลความเจ็บป่วย โดยใช้พืชที่อยู่ใกล้ตัวมาประยุกต์ใช้เป็นตัวยาในการรักษาพยาบาล ผ่านการทดลองมา

ยาวนาน เป็นศาสตร์ที่ควรค่าต่อการรักษา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในวงที่กว้างขึ้น เพื่อรักษา ภูมิปัญญาไว้ให้อยู่กับสังคมไทยตลอดไป และทำให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจโดยการมีการ จ้างงาน การค้าขายผลผลิตเกษตรกรรมพืชที่เป็นตัวยา เป็นต้น (สุกัญญา อธิปอนันต์, 2550, หน้า 21) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวิสาหกิจ ชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม ยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

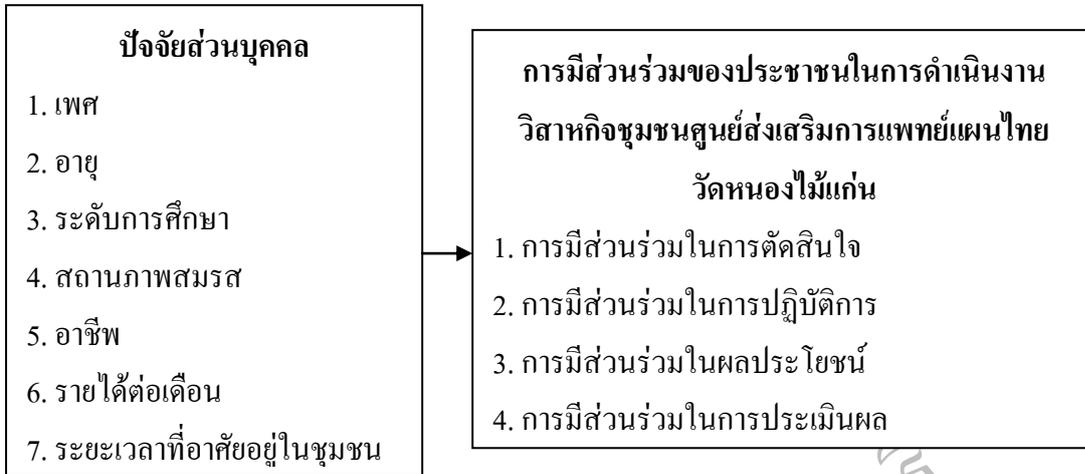
1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนศูนย์ ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัด กาญจนบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวิสาหกิจ ชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น ตำบลหนอง ลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมี ส่วนร่วมของ Cohen & Uphoff (2001, pp. 213-208) และสังเคราะห์ให้เข้ากับสภาพการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยสามารถสรุปกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังแผนภูมิที่ 1.1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.1 ประชากร คือ สมาชิกศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัฒนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 250 คน ข้อมูลปี พ.ศ. 2555–2556 (ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัฒนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี, 2556, หน้า 36)

1.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สมาชิกศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัฒนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรีจำนวน 13 คน เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

2.2 ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปฏิบัติการ รับผิดชอบต่อชน และประเมิณผล ในวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

การดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติงาน กิจกรรมร่วมกันของสมาชิกเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดตามแนวทางการทำงานของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น หมายถึง สถานที่ให้บริการทางด้านแพทย์แผนไทยภายใต้การควบคุมและดูแลของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง ชุมชนหรือองค์กรชุมชนร่วมกันดำเนินการเพื่อจัดการทุนชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเอง ในที่นี้หมายถึง วิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ประชาชน หมายถึง สมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
2. ทราบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. ทราบแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

4. นำผลการวิจัยไปพัฒนาปรับปรุงหรือพัฒนายุทธศาสตร์ในการพัฒนาการดำเนินงาน
ของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพการแพทย์แผนไทยวัดหนองไม้แก่น อำเภอท่ามะกา จังหวัด
กาญจนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี